

Fig. 1. Osted. Ydre, set fra Syd. **E. M. 1941**

OSTED KIRKE

VOLBORG HERRED

Kirken hørte i Midde"alderen vistnok til det af Jakob Sunesen (død 1246) stiftede Osted Præbende under Roskilde Kapitel, hvortil 1402 S. Laurentii Kapel i Domkirken blev annekteret, og den nævnes 1568 blandt Godset til dette Kapel[1]. Den hørte siden under Kronen og laa under Roskildegaard (sml. Alterbordspanel S. 790)[2]. 1673 blev den bortskødet til Rentemester Heinrich Müller til Lejregaard[3], hvis Svigersøn var Thomas Fincke (se *Kalk S. 792). Dens Ejendomsforhold falder derefter sammen med Annekskirkens (se S. 802), indtil den overgik til Selveje 1. Januar 1912.

Kirken ligger paa en flad Højning midt i Byen, i Sognets nordøstre Del. Kirkegaarden, der er udvidet mod Øst, hegnes af Kampestensdiger og nyere Kløvstensmure; i Vest er der en Kørelaage, hvis munketeglhængte Piller kan være Rester af en middelalderlig Portal.

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib, gotisk Vestforlængelse, sengotisk Taarn i Vest og moderne Vaabenhus foran Syddøren. Orienteringen har svag nordlig Afvigelse.

Den *romanske Kirke,* som er bevaret med Undtagelse af Skibets Vestgavl og Korets Taggavl, er opført af raa, delvis kløvede *Kampesten,* med Vinduer

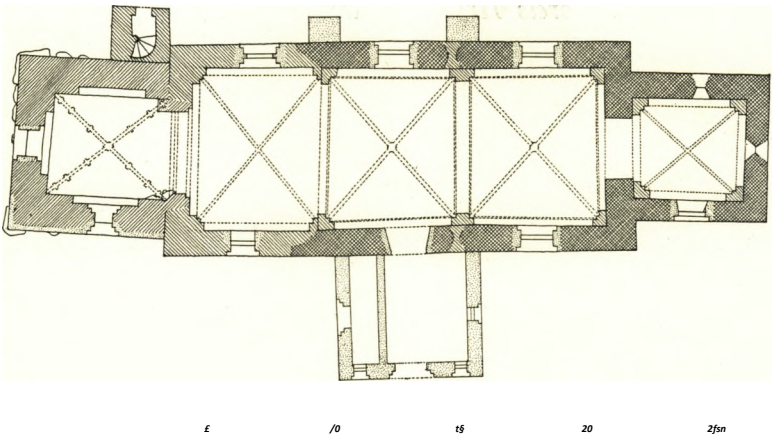


Fig. 2. Osted. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. S. 1932.

af *Kridtkvadre,* men tyk Cementpuds paa de ydre Murflader hindrer en nærmere Undersøgelse af Murværket; paa Overvæggene er der et glat Pudslag med enkelte gamle Hvidtelag. I Koret, mod Øst og Nord, staar de oprindelige Vinduer som indvendige Blændinger, lukket med Munkesten*; det østre maaler indvendig ca. 150 x 88 cm, det nordre ca. 130 x 77 og ca. 30 cm i Lysningen. Omtrent midt paa hver af Skibets Langmure, hvis romanske Højde over Vaabenhusets Gulv er ca. 4,25 m, ses over Hvælvene Buetoppen af et romansk Vindue med veludført Kilestensstik og Fals for Træramme; Lysningen i det søndre er 26 cm, den indvendige Bredde ca. 55 cm, og Nordvinduet, hvis Buetop sidder 20 cm lavere, synes at være lidt bredere. Syddøren er slugt af en moderne Spidsbue, og af den tilmurede nordre Dør, som man skal være stødt paa i dette Aarhundredes Begyndelse ved Indsættelsen af et Vindue, ses ingen Spor; det berettes, at den (indvendig?) var af dækket med Planker.
I det Indre staar Triumfbuen velbevaret, med hulkehlprofilerede Kragbaand; gennem Triumfmurens Gavl er der brudt en Aabning til Korets Loft.

Ændringer og Tilføjelser. Hvælvslagningen i den romanske Kirke er sandsynligvis foretaget i to Tempi, uden at der dog — de stilistiske Forskelligheder til Trods — kan være større Aldersforskel. Ældst, sikkert fra 1300'rne, er *Skibets Hvælv,* der hviler paa falsede Piller med skraakantprofilerede Kragbaand, svagt spidsede Skjoldbuer, en to Sten bred, ligeledes ganske svagt spidset Gjordbue og Halvstensribber, som forneden støttes af Kridtstenskonsoller, formet som Menneskehoveder (Fig. 3—4), og foroven er samlet om en cirkulær Topskive; de kun svagt puklede Kapper, hvis Kanter markeres af smaa Rundstave, har ingen Overribber. I den vestligste Kappes søndre Svikkel

*** Denne Afblænding er ikke vist paa Planen Fig. 2.**

ses en tilmuret Lem. *Korets Hvælv* er simplere, uden Kragbaand, Konsoller og Slutskive, men med Kvartstensribber. Dets Kapper, der er nok saa stærkt puklede som Skibets, har i Lommerne en Halvstens Ringforstærkning; ingen Overribber. Samtidige med Hvælvene er sikkert Langmurenes Munkestensgesimser, hvorimod Skibets 13 Kamtakker og den helt med Munkesten ommurede Taggavl paa Koret rimeligvis er lidt yngre; Korgavlen har fem Højblændinger, afsluttet skiftevis med Spidsbue og vandret Fals, samt syv Kamtakker.

Yngre end Hvælvslagningen i den romanske Kirke, vel fra 1400'rnes første Halvdel, er Skibets *Vestforlængelse,* der over en ikke fremspringende Kampestenssyld er af Munkesten med en Del sortbrændte Bindere, dels i polsk Skifte, dels i almindeligt Munkeskifte. Forlængelsens Gavl med tre ret brede, spidsbuede Høj blændinger staar velbevaret under det sengotiske Taarns Østmur; Blændingsbundene er pudsede, og det omgivende Murværk har udglattede Fuger; hele Gavlen staar med gammel Hvidtning, og paa de ikke ommurede Partier af Langmurene er der Spor af Hvidtekalk. Forlængelsens fladbuede Sydvindue med udvendig Fals er oprindeligt, men omdannet indvendig. Det Indre er dækket af et samtidigt Hvælv, der svarer ret nøje til Korets, men med lette Helstens Overribber paa det øverste Stykke.

Det sengotiske *Taarn,* hvis Østmur hviler paa Vestforlængelsens Gavl, er over fremspringende Syldsten af delvis mørkbrændte Munkesten i Munkeskifte. Taarnrummet har til hver af de tre frie Sider brede, spidsbuede Spareblændinger, som ikke er ført til Gulvet, og mod Kirkerummet er der gennem Vestforlængelsens Gavl brudt en spidsbuet Arkade, som paa Østsiden har een, paa Vestsiden to False; de overpudsede Kragbaand er profilerede, vistnok med Rundstav under Hulled. I Vest og Syd er der oprindelige, men noget omdannede Vinduer, begge falsede og fladbuede, det søndre dog moderne spidsbuet udvendig; det vestre, som mangler en Fals i Lysningen, sidder under et oprindeligt, spidsbuet Spejl. Over Rummet er der samtidig med Opførelsen spændt et i Væggene indbygget Krydshvælv, hvis Halvstensribber med tværstillede Løbere er samlet omkring en Toprude. Kapperne er noget puklede; lette Halvstens Overribber med enkelte Trinkamme. Adgangen til Taarnets øvre Del var oprindelig ad en udvendig Trappe, der førte til en Dør i Mellemstokværkets Nordmur; Døren er falset udvendig og af dækket med tre indefter stigende Fladbuer. Mellemstokværket faar Lys gennem en lille, spidsbuet Glug østligt i Sydmuren; den har afløst en ældre, fladbuet og ligeledes skævt anbragt Lysaabning, der nu er noget ødelagt og delvis tilmuret. Klokkestokværket har fladrundbuede, falsede Glamhuller, i Øst, Syd og Vest to, hvoraf de søndre ved en Skalmuring, formodentlig fra 1874, da Taarnet »tilbageførtes til dets oprindelige Stil« (Rgsk.), har faaet udmurede



E. M. 1945

Fig. 3. Osted. Ribbekonsol i Skibet, Østfagets Nordosthjørne (S. 787).



E. M. 1945

Fig. 4. Osted. Ribbekonsol i Skibet, Østfagets Sydvesthjørne (S. 787).

False, i Nord eet, noget forskudt mod Vest. Langmurene har i Syd Falsgesims og i Nord Bloktandgesims, og hver af de ellevetakkede Gavle har fem aftrappede Høj blændinger, den midterste tvillingdelt af en Helstensstav. — Det senere i Middelalderen tilbyggede *Trappehus,* der slutter sig til den oprindelige Dør i Mellemstokværkets Nordmur, er af Munkesten i højst uregelmæssigt Forbandt, paa Østsiden med Tilløb til Mønstermurværk af sortbrændte Bindere; Underdøren er fladbuet, Spindelen rund og Loftet af fladbuede, udkragede Binderstik.

V*aabenhuset* er opført i 1870—72 (Rgsk.) af moderne Munkesten, i gotiserende Stil, men der har paa samme Sted ligget et mindre og lavere, antagelig middelalderligt *†Vaabenhus,* hvis Tag har afsat svage Spor paa Skibets Sydmur. I den øverste Kamtak paa det nuværende Vaabenhus er der anbragt et *Solur* af Sten fra 1705.

Om en Istandsættelse 1756 og 1757 se Mindetavle, S. 796.

Kirkens romanske Bygningsafsnit er med Undtagelse af de gotiske Gavle

dækket af tyk Cementpuds, og Tilbygningerne staar i blank Mur; Taarnets Sydside er skalmuret 1870—71 (Rgsk.) med moderne Munkesten i polsk Skifte, og de to Støttepiller paa Skibets Nordside er fra 1883 (Rgsk.). Aabne Vinduer i Kor og Langhus er nye med Undtagelse af Vestforlængelsens fladbuede Sydvindue, der dog er noget omdannet og som de øvrige forsynet med gotiserende Træramme. Alle Tagværker er nye og hængt med Vingetegl.

KALKMALERIER

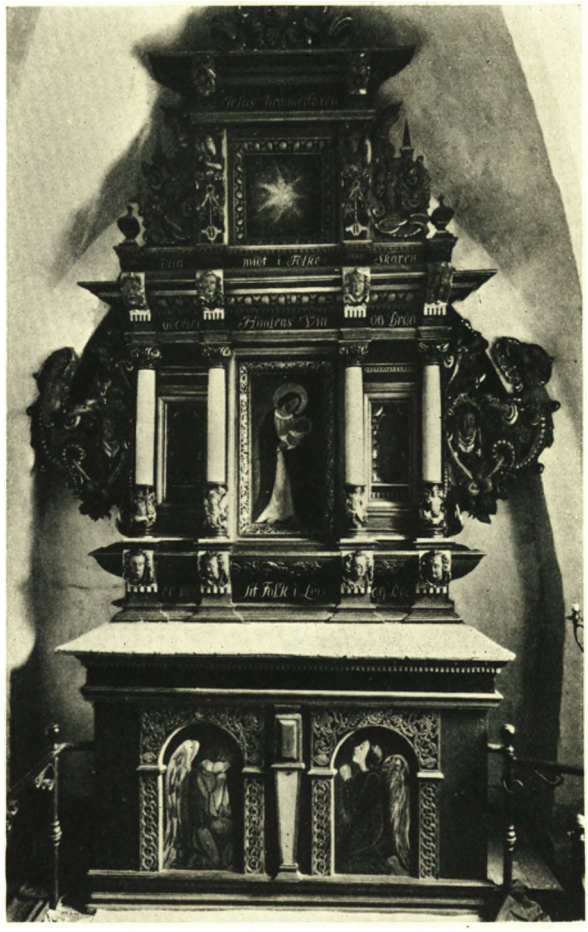
I det romanske Skibs to Hvælvingsfag blev der 1899 fremdraget enkle Dekorationer fra Slutningen af 1300'rne, som samme Aar istandsattes af J. Kornerup: Kvadermalinger paa Buerne, Sparremønster, Skraabaand o. lign. paa Ribberne (sml.'Fig. 3—4), Snoninger paa Kapperundstavene. Over Buetoppene er der smaa Figurer: Lillier, Dyrebilleder m. m. I Østhvælvets Nordkappe en lille, kronet Mand, som jager et Spyd i Halsen paa en Drage, saa Blodet sprøjter ud af Gabet, i de øvrige Kapper Due paa Lillie, Due med Olieblad og et lille Træ. I to af Fligene ses en Cirkel, fra hvilken fire Stregkors udgaar. Vesthvælvet viser paa tilsvarende Maade en Gaas og en Ræv, der forfølges af en Ulv eller en Hund. Malemaaden er naiv. De anvendte Farver er udelukkende rødbrunt og graasort.

Samtidig med Restaureringen af de to Hvælv blev Vestforlængelsens Hvælv dekoreret af Kornerup. Paa Triumfvæggen, i Korbuen og paa Sydvæggen findes moderne Malerier af Ole Søndergaard.

INVENTAR

Alterbordet, der er muret op ad Østvæggen, dækkes af Panel.

Alterbordspanelet (Fig. 5), med malet, nu forsvundet Aarstal 1632, er samtidigt med og sammenhørende med Altertavlen. Forsiden har to rundbuede Arkader med dobbeltsnoede Slyngbaand i Pilastrene, som har Profilkapitæler; over de spinkle Buer er der Barokfladsnit, Slyngværk med Øreflipper, Gedehoveder og Fantasimasker. Arkaderne, der nu adskilles af en Halspilaster, har været flankeret af Hermefigurer, hvis Omrids endnu skimtes. Endestykkerne er hvert udstyret med een Arkade, bredere end Forsidens og paa Sydsiden med tilsvarende Slyngbaand i Pilastre og Bueslag samt Rosetter i Vinklerne. Nordsidens har almindeligt, fladt og bredt Slyngbaand og i Buevinklerne store Halvrosetter; de flankerende Pilastre er fjernet. Panelet, der tidligere stod egetræsaadret, er nystafTeret sammen med Altertavlen[4]: brunt Rammeværk, Guld paa Ornamenterne, store knælende Engle i Forsiden, Blomstervaser i



V. H.1931

Fig. 5. Osted. Alterbordspanel og Altertavle, malet 1632 (S. 790 f.).

Endestykkernes Fyldinger. Tidligere (1759) var der i Fyldingerne Katekismusord i Tilknytning til Altertavlens Indskrifter: »de 10 Bud og 3 Article. Paa den ene Ende Daabens Sacramentes Ord, paa den anden Ende staaer: 1632 lod ærlige og velbyrdige Mand Gabriel Kruse til Hiulebierg, Kongl. Befalingsmand paa Roeskilde-Gaard denne Alter-Tavle staffere paa Kierkens Bekostning. Sogne-Præsten Hr. Mads Hansen (se Gravsten Nr. 7). Kirke-Værger L S P P H« (Trojel). Endnu spores Rester af en religiøs Indskrift med Fraktur under den sorte Maling i Frisefeltet.

Altertavlen (Fig. 5) er som Bordet i Sen-Renaissance med bruskbarokke Enkeltheder, nær beslægtet med Ivildebrønde-Tavlen (Tune Hrd.) fra 1631. Foran Storstykket staar fire glatte Søjler med Fantasikapitæler og Prydbælter, hvori en kentauragtig Figur, to Englehoveder og en Kvindebuste. Midtfeltet indrammes af en gennembrudt Liste med Øreflipslyng, Fantasi-

masker og Næbdyr. De smallere Sidefelter har hver een lille Fylding med svær Æggestav-Arkade. Storvingerne, der foroven ender i et Løvehoved, forneden i Øreflipslyng, løber til Siden ud i store, svungne Engleoverkroppe og har i Midten et stort Diademhoved, Slyng og Frugtbundter. Postamentfremspringene er formet som Krumknægte med store Englehoveder, der parvis — ligesom paa Kildebrønde — ser mod hinanden; Undergesimsen har kraftigt, gennembrudt Bruskslyng med Fantasimasker og Enhjørninger paa det rundede Parti. Storgesimsens Underside er fladsnittet, Kronlisten, med Pærestav og Tandsnit, deles af Krumknægte, de inderste med Kvindehoveder, de yderste med Masker. Topstykket har over et Postamentparti, hvis Ender krones af Smaaspir, en kvadratisk, pærestavindrammet Fylding; de flankerende Kvindehermer (Kærlighed og Klogskab) er af Brix Snedkers Type. Topvingerne ender i Dyrehoveder og til Siden i store Vrængemasker, mens Midtpartiet optages af et Frugtbundt. Over den stærkt udkragede Topgesims, hvis Bøjler bærer Dyrehoved, krones Tavlen af et brusket Topstykke med Englehoved. 1751 var Altertavlen ganske nedfalden og spoleret (Rgsk.).

Felterne indeholdt ifølge Trojels Indberetning »i den øverste Deel Fader vor, i den midterste Indstiftelsens Ord, paa hver af begge Sider Halvdelen af de Sprog Ps. 25, V. 14, underst staaer: Thi det, som vi udrette, haver du givet os«. Før Restaureringen (efter 1910) var Træværket dækket af gul Oliefarve, hvorunder konstateredes perlegraa Farve, og alle Indskriftfelter var overmalede; i Storfeltet var fastgjort et Metalkrucifiks (nu paa Korets Nordvæg). Tavlen har nu i Storfeltet et Maleri af Maria med Barnet (Ole Søndergaard) og i Topfeltet en straalende Stjerne. Sidefelterne staar med blaa Bund, i det nordre en Blomst. Nye Indskrifter med hvid Fraktur.

Altersølv. Kalk, »anskaffet til Ousted Kirke af Lensgreve C. E. M. Holstein Ledreborg 1879«; stemplet: V. Christesen. *Disk* [18]78 med graveret: 1879. *Vinkande* med graveret »til Allerslev Kirke fra Lensgreve Christian Holstein Ledreborg 1886«; samme Mestermærke som Kalken. *Sygekalk* 1879, med samme Indskrift og Mestermærke. Det tidligere Sølvtøj gik til Grunde ved Præstegaardens Brand 1879.

**Kalk* (Fig. 6) fra Midten af 1400'rne, sikkert et tysk Importstykke[5], nu 16,5 cm høj. Den lave, runde Fod har en støbt Standkant bestaaende af gennembrudte Firpas og ved Overgangen til Skaftet en nedadvendt Bladkrave. Paa Oversiden er ciseleret en nøgen kvindelig Overkrop og to Hoveder i Flammer, forestillende Sjæle i Skærsilden, og herunder er dybt punslede Minuskler: »Orate p(ro) nobis« (»beder for os«). Skaftet, der er rundt, er udstyret med en tarveligt støbt gotisk Bølgeranke mellem Kuglestave. Den meget store Knop har Tunger med krydsskraveret gotisk Stavværk og paa Rudebosserne gotiske Majuskler: »Maria« og et græsk Kors. Bægeret er næppe



Elsving 1946

Fig. 6. Osted. *Alterkalk (S. 792).

det oprindelige, men holdt i gammel Form og ret spidst. Under Foden findes flere graverede Indskrifter; den oprindelige Giverindskrift, med brede Minuskler, har man forsøgt at udskrabe, saaledes at den nu er vanskelig at læse: »Gertrud(a) uxor dis? Ghoschalci Xristo dedit; orate p(ro) ea« (»Gertrud, . . . Gotskalks Hustru, har skænket (denne) til Kristus; beder for hende«). Samtidig med Udslettelsen af denne Indskrift er der tilføjet en ny, ligeledes med Minuskler: »Hu(n)c calice(m) dedit Elisabet brugoidve(m) [?]; orate p(ro) ea« (»denne Kalk har Elisabet..... skænket; beder for hende«). Under denne læses Versaler: »Oste Kerk Kald Sognprest Her Mas Nawsen [o: Mads Navnesen, sml. Gravsten Nr. 1] PA AL [15]84«. Endelig findes en Indskrift med Kursiv:

»Asmindrup Kircke patrono Th. Fincke 1674«, hvoraf fremgaar, at Kalken er blevet overdraget Asmindrup Kirke (Ods Herred). Fra denne blev den 1832 ifølge kgl. Resolution indsendt fra Rentekammeret til Oldsagskommissionen. Nu i Nationalmuseet.

Kirkens tidligere * *Alterkalk,* der ifølge Trojel har baaret Aarstallet 1619, er nu hos Valgmenighedspræsten i Allerslev. Den er sammensat af Dele fra forskellige Tider. Ældst er den store, gotiske Knop, o. 1525—50, svarende til Roskilde Vor Frue (S. 84), foldeværksagtig med glatte Rudebosser, hvorpaa graverede Versaler: Ihesus. Aarstallet 1619 maa gælde Foden, der er stor og flad, sekstunget med Fodplade og det vanlige Renaissancemønster paa Standkanten, Ruder vekslende med Dobbeltstreger. Samtidigt, sekskantet Skaft. Bægeret bærer foruden Guardeinmærket Københavns Bystempel med næsten udslidt Aarstal, vistnok [18]27, mens Mestermærket er forsvundet. Det tidligere Bæger havde en lang, graveret Indskrift, som Trojel gengiver saaledes: »Gud til Lov og Ære. S. H. Hans Cnudsøn fordum Sogne-Præst til Aasted og Allesløv og hands Hustrue S. Iehanne Hans Datter til en gudelig Hukommelse og Christi Nadvers verdige Brug er denne Calc og Disk gifven til Aasted Kirke af begge deres Arvinger Anno 1619«. Under Foden var indridset: »Ousted Kirke patrono Th. Fincke 1674«, sikkert i Forbindelse med en Hovedreparation udført af Københavnsmesteren Anders Nielsen, hvis Mestermærke (Bøje 168) ses paa Fodpladen; nu læses her: »45 lod«. Den sammesteds deponerede **Disk* fra o. 1800 er glat og har Mestermærke for Chr. A. Blichfeldt, København (Bøje 734).

Alterstager, gotiske, med tre Ringe om Cylinderskaftet, 39 cm høje.

†Messehagel af rødt Fløjl med Guldgalloner, skænket af Kirkens Ejer, Oberstløjtnant Jens Thomsen, nævnt 1759 (Trojel).

Alterskranke 1758 (Trojel), af Smedejern, svarende til Rækværket paa Ledreborg Bro og sikkert udført af Klejnsmed Mathias Saul i Roskilde[6].

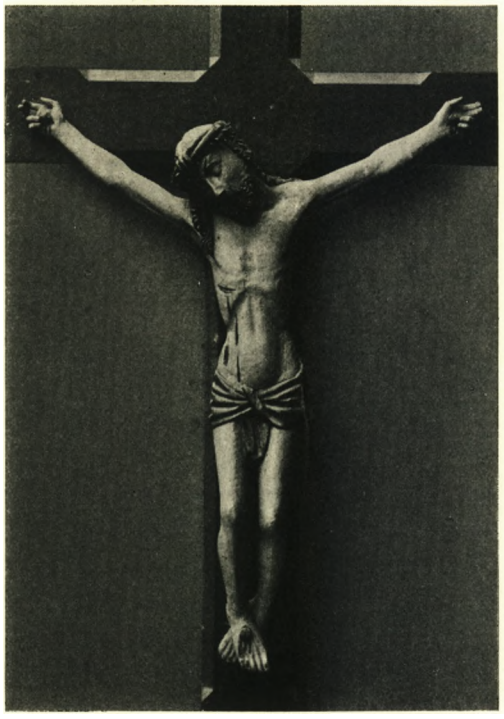
Døbefont (Fig. 7). Kummen er en Malmgryde fra 1520'rne[7], 40,5 cm høj og 62,5 cm i Tvm., paa tre ca. 5 cm høje Ben og med Minuskelindskrift i to Baand: »Help Gud y Hemerig oc Jomfru Maria. Aar efter Gutz Byr mccccxx et cetera«. Kummen staar paa en firkantet, o. 1940 opsat Stenblok. Den tidligere *Fod er af gotlandsk Kalksten, formodentlig Underdelen af Kirkens senromanske Font, et Cylinderskaft med Rundstav langs Overkanten og Fod med fire skraafasede Sider over en Platte. I Roskilde Museum.

Daabsfad af nederlandsk Arbejde, 61 cm i Tvm., muligvis identisk med det i Inventariet omtalte, der skænkedes til Kirken 1625 »efter s. Niels Nielsen af hans Moder Kirsten Hr. Madses i Ousted« (sml. Gravsten Nr. 5 og 7). I Bunden ses Josef og Maria paa Flugten til Ægypten ledsaget af tre Engle, paa Randen Hjorte, alt i Rankeværk.



M. M. 1902

Fig. 7. Osted. Fontekumme af Malm fra 1420'erne, anbragt paa Underdelen af en senromansk, gotlandsk Font (S. 794).



Y. H. 1931

Fig. 8. Osted. Ivorbuekrucifiks (S. 795).

Daabskande af Tin, stemplet: Hans Høy.

Fontehimmel af Smedejern fra o. 1700 med hvælvet Bund; langs Kanten Lillier forbundet med Yolutter og derover en Lanterne dannet af seks snoede, bøjede Stænger, som samles i en lille Hætte. Under Lanternen staar en lodret Stang, der har fire volutformede Vinger og ender i et Spydblad. Ligger paa Vaabenhusloftet, men vil blive ophængt over Fonten.

†*Korgitter* nævnes 1670 (Rgsk.).

Korbuekrucifiks (Fig. 8), gotisk, fra o. 1475—1500. Den lille, kun 50 cm høje Figur hænger usymmetrisk i skraat strakte Arme; det svagt bøjede Hoved har Turbankrone, kruset Haar og Skæg, lukkede Øjne, Legemet er slankt, Brystkassen kun antydet, Lændeklædet smalt, foldet med Snip i Midten og ved venstre Side, Fødderne krydslagte. Nyt Kors og nyere Farver. Paa Skibets Nordvæg.

Prædikestol (Fig. 9) i Renaissance fra kort efter 1620, da der ifølge en Synsforretning fandtes »en gammel Prædikestol og behøves meget vel en ny«. Stolen, der i Form og i mange Enkeltheder er paavirket af Brix Snedkers Arbejder (Hjørnehermerne, Diademhovederne, Fladsnittet er for Størstedelen

af Brix's Type), har fire Fag med særprægede, hermebaarne Arkader, der omslutter Relieffer af Bebudelsen, Hyrdernes Tilbedelse, Korsfæstelsen og Opstandelsen over Indskriftskartoucher. Paa Hjørnerne staar Hermer, der forestiller Haab, Kærlighed, Tro, Retfærd og Maadehold. Der er Fladsnit paa Undersiden af Kronliste og Postamentgesims, som begge omsluttes af Hjørnebøjler, de øvre gennembrudte, de nedre med varierende Kvindehoveder. Glat, sekssidet Underbaldakin afsluttet af en drejet Hængeknop. Opgangspanelet er oprindeligt, med tre Fyldinger hvorimellem Halspilastre med skællagte Skiver og en stor Diamantbosse under Halsen. Samtidig, sekssidet Himmel (nøje beslægtet med Gershøj fra 1625) med Topkartoucher, der omslutter Englehoveder. Under de gennembrudte Hjørnebøjler er der Englehoveder, langs Kanten Bladnedhæng. Undersidens rigt varierede Lister har Tandsnit, Fladsnit og Slyngbaand. Den brogede Staffering er opmålet paa gammelt Grundlag, formodentlig samtidig med Altertavlen. Paa Underbaldakin og Opgangspanel er der malet Kassetteværk. De delvis forkert opmalede, hvide Frakturindskrifter i Storfelternes Kartoucher er de eneste oprindelige; de svarer til Reliefremstillingerne og er formet som et firliniet Vers: »Her bebudis Undfangelse Christ, See her siden fødis han for vist, Til Kaarss oc Død hengifver sig, Og overvandt den veldelig«. Den moderne Kursiv i Frise- og Postamentfelter har erstattet ældre Fraktur, (ifølge Trojel) paa Himmelen: Joh. 1,1 I Begyndelsen var Ordet etc., paa Stolen »oven om Randen«: Rom. 1 Evangelium er en Guds Krafft til Salighed etc., »neden om«: Ps. 119 Dit Ord er en Lygte etc., »paa Trappen«: Ps. 116 Jeg vil optage den mangfoldige Saligheds Kalk etc.

Timeglasstativ af Træ med fire Glas, maaske samtidigt med Prædikestolen.

Stolestaderne er nyere. Et Panelstykke med to Fyldinger af Caspar Lubbekes Type, med skællagte Tunger paa Rammeværket og Bladbøjler foroven i Felterne (sml. Torslunde, S. 524), staar foran Varmeapparatet, og en tilsvarende Fylding ligger paa Vaabenhusloftet. De stammer fra 1648, da Caspar Snedker leverede 40 Stole til Kirken (Rgsk.). Egetræsmalede.

Degnestolens Panel svarer til de ovennævnte Panelstykker, men Udskæringerne er delvis afhøvlede. Egetræsmalet.

†Dørfløj for Vaabenhuset leveredes 1618 af Brix Snedker (Rgsk.).

Pengeblok af Eg, fra 1800'rne, jernbundet, med Tragt.

Mindetavle, opsat o. 1760 af Pastor Albert Troiel. »Aar 1756 og 1757 lod min høye og naadige Kirke Patron Hrr. Johann Ludvig Holstein, Greve til Ledreborg, Ridd. af Eleph., Regerins Prm. Min. og Første Geh. Raad i det høy kongl. Geh. Conseil, Geh. Conf. R., Cam. Herr, Ober. Sec. i Det danske Canc. 1 Gt. gen. Kirke Inspect., Præs. Coll. d. Cursu Ev. prom. Patronii Acad. Hafn., Præc. i Videnskabernes Soct. og Skoleherr for Herlufsholms Skole,



Fig. 9. Osted. Prædikestol (S. 795).

med rund og gavmild Haand fuldføre Kirkens priiselige Reparation, Kirkens ganske Overdeel af nye opsadt, Taarnet fra neden af med nye Muur beklæd og med Jern-Ankere bebundet Overdelen deraf, med nyt Seyerværck og toe Viise Skiver beprydet. Udi Kirken bleve alle Stolene forbedrede og paa nye fodsatte, Gulvet med Steen lagt. Alteret med nye Jern-Værck og udstoppet Knæfald begavet, Skriftestolen nye forfærdiget saavelsom alle Porte, Døre og Laager baade i Kirken og paa Kirkegaarden og endelig alting baade ind- og udvendig prydet og malet.

Før stoed jeg ret paa Fald
Og efter Bedring suked,
Min naadige Patron sit Sind og Haand oplucked,
For Aske og for Støv hand gav mig Prydelse« . . . etc.

»Paa Kirkens Vegne opsatt af Meenighedens Tiener Albert Troiel«.

Den profilerede Træramme, hvis Overside skyder sig op i en bred Buetunge, flankeres af to smalle, rigt skaarne Vinger, der stammer fra et Snitværk i Sen-Renaissance, o. 1625: en skægget Mandsbuste bærer et korintisk Kapitæl, paa hvilket den forlængede Gesims hviler, nedad afsluttet i et Skaft med Frugtklase, Draperier osv. omkring et Englehoved i en Kartouche. Indskriften staar med gul Fraktur paa sort, Rammen er egetræsaadret. Paa Taarnrummets Nordvæg.

Klokker. 1) 1588, støbt af Gerhardt van Mervelt. Versaler mellem tre og tre ophøjede Linier og Buefriser med Bladfyld: »Verbum Domini manet in æternum. Gerthardus van Mervelt me fecit anno 1588«. Tvm. 115 cm.

2) 1608, støbt af Borchart Quellichmeier. Som Nr. 1. »Verbum Domini manet in æternum. Anno 1608 goes mich Borchart Gelgiesser«. Paa Legemet tre Medailloner: en flakt Ørn, en Ridder knælende foran et Krucifiks og Pelikanen med sine Unger. Tvm. 85 cm.

Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes een - *Klokke*.

Taarnur opsattes 1874 (Rgsk.), se ogsaa Mindetavle.

GRAVMINDER

Epitaf. 1693. Hans Rasmusøn Lund, »hvis Legeme herunder hviler«. Født i Lund i Skaane 1645, kom fra Kiøbenhafns Skole til Academiet 1666, »til disse Guds Meenigheder bleff hand loulig kaldet 1669 den 28. Januari, hand døde 1692 Natten imellem den 20. og 21. Novembris udi sit Embedis 23. og Alders 47. Aar«. Herefter Trøstevers. Enkel, sortmalet Tavle i egetræsaadret Profilramme med gylden Kursiv, Navnene med Versaler; opsat af afdødes Moder Dorothea sal. Rasmus Søvrensøns Hans kgl. Majest. fordum Commissarii-Skriver i Skaane, Canonicus og Vicarius i Lunde Capitel. Oprindelig vistnok i Koret, nu ophængt i Vaabenhuset.

†Epitaf. Ifølge Trojel stod der over Peder Andersens (sml. Sten Nr. 8) og hans Efterfølger Hans Rasmussen Lunds (sml. Epitaf) Grav »et Skilderie, hvor de med Hustruen og 2 Børn er afskildret i fuld Størrelse«.

Gravsten. 1) O. 1588. Hr. Matz Nafnesøn, Sognepræst til Ovstedt og Allersløf »er her begrafven, hvilcken som hensofvede udii Herren Juledag anno 1588«. Ølandsk Kalksten med Profilramme, 78x65 cm, foroven halvrundt afsluttet. I det halvrunde Gavlfelt er der et Bomærkeskjold mellem Kartoucheflige. Indskrift med Reliefversaler. Det karakteristiske M i afdødes Fornavn er maaske Paavirkning fra Hans Malers Arbejder. Der har været et Hul midt paa Stenen, som er lappet med en lille, firkantet Kalksten. I Korgulvet, lige Øst for Korbuen.

2) 0. 1605. Niels Knudsøn, født i Torp i Horns Herred, død ?4. Nov. 1605 i sin Alders 45. Aar. Lille Flise af ølandsk Kalksten, 51x49 cm, med fordybede Versaler og fordybet Rammestreg. I Skibets Gulv.

3) O. 1619. Hans Knudsen Dorfi, Sognepræst til Aasted og Allerslev i 30 Aar, død 28. Aug. 1619 i sin Alders 63. Aar, og Hustru Johanna Hansdatter, som fulgte ham 22 Dage efter i sin Alders 66. Aar. Ps. 22. Corda eorum vivent etc. Ølandsk Kalksten, 213x135 cm. Latinsk Indskrift med ret udslidte Reliefversaler. Under en Portal, hvis joniske Pilastre har Prydbælter med Kassetteværk, staar en kraftigt bygget Engel, der foran sig holder den store Skrifttavle. I Buevinklernes Skymasser ses to Arme, den ene med Livsens Krone, den anden med en Krans. I et smalt Fodfelt er der under Søjlerne to symmetriske Skjolde, hans med Bomærke og H R, hendes med I H D; de er forbundet ved et smalt Reliefbaand, der ender i Øreflipvolutter, og foran hvilket man ser to Hjerter med Palmegrene og herimellem: Ps. 22 etc. Fra samme Værksted som Nr. 7. I Skibets Gulv.

4) O. 1619. ». . . oc døde hær i Aasted den 13. Sept. Aar 1619, der hand vaar ved 18 Aar gammel«. Brudstykke af ølandsk Kalksten, 54 cm bredt, med fordybede Versaler. Stenens nederste Del er afbrudt, den øverste skjules af Orgelpulpituret. I Taarnrummets Gulv.

5) O. 1624. Matz Hanssøn Hedding, fordum Sognepræst til Osted og Allisløb, »som lefude christeligen oc kierligen i Ectestat met sin Hustru Kirstin Ambrosii Daatter 17 Aar« (tre Sønner, to Døtre). Død 26. April 1622, 43 Aar gammel, »oc met sin yngste Søn s. Hans Matzsøn, afgangen den 22. (27?) Janu. Aar 1624 ætat. 10 hviler under denne Steen. Ærens Krune etc. 2. Timoth 4«. Ølandsk Kalksten, 199 x 120 cm, med fordybede Versaler og religiøs Randskrift paa Latin. Inden for Rammen er Stenen delt i et stort Midtfelt med Skrifttavle, et smallere foroven og et smalt forneden. I det øvre er der inden for en firkantet Ramme en Fremstilling af den opstandne Kristus med Sejrsfanen, staaende paa Kisten, i Hjørnerne Cirkler med Evangelisttegn, Englen og Løven. I det nedre Smalfelt ses et lille, symmetrisk af Dødssymboler flankeret Skjold med et Hjerte og i Hjørnerne de to andre Evangelisttegn. Fra »Roskilde-Jydens« Værksted. I Skibets Gulv.

6) O. 1625. Ungkarl Niels Nielsen, født i Kiøbenhavn 13. Febr. 1605, »som under christelig Disciplin til Dyd oc Herrens Fryct vahr fremdragen i Roeskild Domskole 8 Aar oc siden tiente fornemme Mand Lauritz Hammer paa Kiøbmandshandel udi sin Fødeby met Lov 16 Aar«. Død 25. Juli 1625. Ølandsk Kalksten, 200 x 135 cm, med fordybede Versaler og religiøs Randskrift. Over Midtpartiets Skrifttavle ses Kristus som Verdensdommer i Skyer, flankeret af opstaaende døde. Relieffet indrammes af en Trekløverbue paa Volutkonsoller; i Hjørnerne Evangelistcirkler og mellem dem og Midtbuen smaa Engle-

hoveder med den ene Vinge oprullet. I det nedre Smalfelt holder to staaende Engle imellem sig et symmetrisk Skjold med afdødes Initialer. Fra »Roskilde Barok-Værksted«. I Skibets Gulv.

7) 1634. Mads Hansen Osted, Præst til Ostad og Allerslev, lod i levende Live gøre dette Minde i sit Embedes 12., sin Alders 48. og sit Ægteskabs 11. Aar med den hæderlige og fromme Kvinde Kirsten Ambrosii Datter (sml. Nr. 5). Han hensov 16□ [iflg. Trojel 1664], hun udaandede 16□. Ølandsk Kalksten, 206 x 148 cm. Latinsk Indskrift med Reliefversaler. Udsmykningen svarer omtrent til den paa Nr. 3, der er fra samme Værksted. Gravskrifttavlen indrammes af en lignende Portal, hvis Buevinkler fyldes af to basunblæsende Engle i Skyer. I Smalfeltet under Portalen Knogler, af hvilke der vokser Kornaks, under Søjlerne symmetriske Skjolde over Dødssymboler, hans med Bomærke, hendes med K A D. Under Triumfbuen.

8) O. 1669. Peder Andersen, Sognepræst til Osted og Allerslev i $7^1/_2$ Aar, gift i 6 Aar med Medea Hansdatter (to Sønner), han »overgav sit Legeme til Jorden, sin Sjæl til Himmelen og sit Embede til Kristus« 20. Jan. 1669 i en Alder af 37 Aar, 2 Maaneder og 4 Dage; hun døde 16□. Ølandsk Kalksten, 183 x 124 cm. Næsten udslidt Indskrift paa Latin med fordybede Versaler (suppleret efter Trojel). I Hjørnerne Cirkler med livfulde Evangelister, mellem de øvre Jesumonogram, mellem de nedre vinget Timeglas og Kranie over krydslagte Knogler. I Skibets Gang.

9) 1699. Niels Andersen Brock[8] »med sin sal. Hustrue, Else Chrisstens Daatter Lundgaard«, fordum Løjtnant ved det første sjællandske Nationalregiment til Hest, barnefødt i Jylland i Wiborg, død 13. Marts 1698 i sin Alders 51. Aar. Stenen er bekostet 1699 af den efterladte Enke, Dorothea Jens Daatter Løgstrup. Ølandsk Kalksten, 155 x 90 cm, med fordybede Versaler og enkelte Kursivbogstaver. I Hjørnerne symmetriske Felter med Barokblomster, mellem de øvre Kristus med Sejrsfanen i Skyer, mellem de nedre vinget Timeglas over Kranie og korslagte Knogler, flankeret af Aarstallet. I Skibets Gulv, Vest for Korbuen. Ifølge Trojel hang to sorte †*Faner* over Graven, »den ene uden Inscription, den anden med samme Titul og Aarstal, som oven er meldet«.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19 (RA). — 1616—72 (LA), 1713—20 (RA). — 1751—1874 (Ledreborg Godsarkiv). — Inventarier 1743 og 1878 (Ledreborg Godsarkiv). — Synsforretning 1620 (RA). — Synsprotokoller 1820—22, 1823—53, 1854—84 (LA). — Præsteindberetning til Hofman 1759 fra Albert Trojel og 1772 (LA). — Museumsindberetninger af J. Kornerup 1899, 1900 (Kalkmalerier), Poul Nørlund og Erik Zahle 1919. Revideret 1945 af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen.

[1] J. O. Ahrnung: Roskilde Domkapitels Historie I, 109. [2] Gabriel Kruse var Lensmand paa Roskildegaard. 1589 blev der bevilget Hjælp af Sjællands Stifts Landsbykirker til Byggearbejder ved Osted Kirke. Kane. Brevb. 26. April 1589. [3] Kronens Skøder II, 399. [4] Ved Ole Søndergaard. [5] Sml. Bau- und Kunstdenkmäler Stettin S. 147 f. Henvisningen skyldes Aa. Roussell. [6] Se Aarb. Kbh. 1931. S. 211 f. [7] Mackeprang: Døbefonte S. 11, 66, 380, 412. [8] Ifølge Trojel »beboede« han Osted Kro.

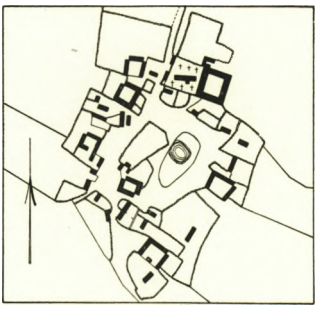


Fig. 10. Osted 1792.